

ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ КОНЦЕПЦІЇ СТАЛОГО РОЗВИТКУ В ТУРИЗМІ

Представлено історичні етапи формування концепції сталого розвитку та аналіз її сутнісних складових. Проведено огляд особливостей реалізації концепції сталого розвитку в туристичній діяльності з урахуванням системи міжнародних нормативних актів.

Ключові слова: сталий розвиток, туризм, Глобальний етичний кодекс туризму.

В умовах численних криз та економічних, екологічних і соціальних проблем перед суспільством виникла необхідність пошуку нового шляху розвитку, який дав би змогу ефективно та збалансовано функціонувати економічним системам у поєднанні з екологічними і соціальними чинниками. Однією з теорій, яка стала альтернативою концепції економічного зростання, що висуває домінують економічні інтереси, є концепція сталого розвитку.

Процес формування сучасної ідеї сталого розвитку пройшов низку історичних етапів становлення [1]:

- декларація першої Міжнародної конференції ООН з навколишнього середовища (Стокгольм, 1972 р.), де було зазначено зв'язок соціально-економічного розвитку з проблемами навколишнього середовища;
- доповіді Римському клубу (1972 р.), в яких сформульовано ідею переходу цивілізації до стану "глобальної динамічної рівноваги";
- звіт Всесвітньої комісії ООН з навколишнього середовища і розвитку (1982 р.);
- конференція ООН з проблем навколишнього середовища і розвитку в Ріо-де-Жанейро (1992 р.);
- Всесвітній саміт з питань сталого розвитку в Йоганнесбурзі (2002 р.).

У 1983 р. з ініціативи ООН було створено Міжнародну комісію з довкілля та розвитку під головуванням Гро Харлем Брутланд, а у 1987 р. Генеральною Асамблеєю ООН заслухано і схвалено доповідь цієї комісії під назвою "Наше спільне майбутнє". У цій доповіді було представлено поняття "Сталий розвиток" (*Sustainable development*) – такий розвиток суспільства, який задовольняє потреби нинішніх поколінь і не ставить під загрозу можливість наступних поколінь задовольняти свої потреби. Дослівний переклад цього терміна з урахуванням контексту – "життєдайний розвиток", а за сутністю – "самопідтримуваний розвиток", що інколи тлумачиться як всебічно збалансований розвиток.

Сталий розвиток повинен забезпечити взаємодію економіки, суспільства (соціуму) та природного середовища. Таким чином, основними складовими концепції сталого розвитку є:

1. Економічна – забезпечення економічного зростання.
2. Екологічна – забезпечення якості довкілля, раціонального використання природних ресурсів, збереження біорізноманіття.
3. Соціальна – забезпечення добробуту населення, соціальної справедливості, подолання бідності, безробіття тощо.

4. Духовна – всебічне врахування особливостей соціально-історичного розвитку кожної окремої соціальної групи.

Основними принципами сталого розвитку є [3]:

- принцип "задоволення потреб" – на перший план висуваються потреби найбідніших прошарків населення;
- принцип "встановлення обмежень": на розвиток людства та стан технологій накладаються обмеження задля збереження довкілля.

Концепція сталого розвитку не позбавлена низки недоліків, основним з яких є складність її практичної реалізації в слаборозвинених країнах та країнах з перехідною економікою. Концепція сталого розвитку реалізовується в окремих країнах (Німеччина, Швеція, Данія тощо), де сформовано так звані "екологічно чутливі ринки". Однак, якщо проаналізувати та оцінити рівень життя населення цих країн, то стає зрозумілою доцільність практичного запровадження зазначеної концепції.

На скільки необхідним є запровадження засад сталого розвитку в туристичній діяльності? Звичайно, якщо порівняти рівень деструктивного впливу на навколишнє середовище туристичного комплексу та інших складових економічної системи (металургії, вугільної промисловості тощо), то, очевидно, такий вплив буде незначним. Однак, якщо врахувати особливості розвитку сфери туризму, її динамічність, тісноту зв'язку з соціальними потребами та соціальним розвитком, спрямованість на природні рекреаційні ресурси, які часто є вичерпними та невідновними, зростання інтересу до духовних аспектів розвитку тих чи інших територіальних утворень, то цілком очевидним стає необхідність переходу туристичної сфери до моделі сталого розвитку. А вже туризм, з одного боку, зазнає впливу соціальних та екологічних проблем, а з іншого – сам може бути їх причиною. Особливо це відчутно на локальному та регіональному рівнях. При цьому, певна територія вважається несталою, якщо процес використання її ресурсів випереджає процес їх відновлення, якщо утворюється більше відходів, ніж переробляється чи використовується для інших потреб.

Основні принципи концепції сталого туризму було запропоновано Туристичною Радою та Всесвітнім фондом дикої природи (WWF) [2]:

1. Стале використання природних, соціальних та культурних ресурсів.
2. Скорочення надмірного споживання та шкідливих викидів (попереджає необхідність значних витрат коштів на усунення шкоди, завданої довкіллю, та підвищує якість туризму).
3. Збереження різноманіття (природного, соціального, культурного тощо).
4. Врахування туристичної концепції в плануванні. Туризм повинен бути інтегрованим у національне та місцеве планування і оцінений з точки зору впливу на навколишнє середовище.
5. Підтримка національної економіки. Туристична діяльність повинна підтримувати національну економіку та зважати на екологічні особливості розвитку того чи іншого регіону країни.
6. Залучення місцевих громад до туристичного сектору. Повне залучення місцевих громад до туристичного сектору не тільки позитивно впливає на економіку та довкілля, а й покращує якість туристичних послуг.

¹ НЛТУ України, м. Львів, Львівський інститут економіки і туризму

7. Консультування зацікавлених сторін та громади. Воно необхідне для попередження та розв'язання потенційно можливих конфліктів інтересів, зокрема й екологічного характеру.
8. Підготовка персоналу. Залучення підготовленого, екологічно свідомого персоналу на усіх етапах туристичної діяльності покращує якість туристичного продукту.
9. Маркетинг туризму. Комплекс екологічно орієнтованого маркетингу, що надає повну інформацію про особливості туристичної сфери, підвищує увагу до природного, соціального та культурного середовища окремих місцевостей та рівень задоволення клієнтів.
10. Проведення досліджень. Постійні дослідження та моніторинг туристичної галузі сприяє вирішенню проблем, зокрема екологічного характеру.

Якщо звернутись до правового вирішення проблеми переходу туристичної сфери до моделі сталого розвитку, зокрема на міжнародному рівні, то важливе місце тут посідають:

- "Хартія зі сталого туризму", ухвалена на Міжнародній конференції з туризму, яка відбулася у Ланшеро (Канарські острови) (1995 р.);
- "Міжнародна програма зі сталого розвитку туризму", ухвалена рішенням Генеральної Асамблеї та Комісії зі сталого розвитку ООН (1999 р.);
- "Глобальний етичний кодекс туризму", ухвалений Всесвітньою туристичною організацією 1 жовтня 1999 р. в Сантьяго (Чилі). Документ містить послання на низку міжнародних форумів, зокрема: конвенцію про захист світової культурної та природної спадщини (23 листопада 1972 р.), декларацію конференції ООН з проблем навколишнього середовища і розвитку в Ріо-де-Жанейро (13 червня 1992 р.), конвенцію з біологічного різноманіття (6 січня 1995 р.) тощо та містить низку статей, третя з яких стверджує "Туризм – чинник сталого розвитку". У ній зазначено, що:

1. Усі учасники туристського процесу зобов'язані охороняти природне середовище і ресурси для забезпечення сталого економічного зростання, з метою задоволення потреб сучасних і майбутніх поколінь.
2. Центральні, регіональні і місцеві органи влади повинні зосереджувати увагу і фінансово стимулювати екобезпечні форми розвитку туризму (які дають змогу економити цінні та рідкісні природні ресурси, особливо воду і енергію, а також уникати утворення відходів).
3. З метою зменшення деструктивного впливу туристичної діяльності на навколишнє середовище і для підвищення її позитивного впливу на стан місцевої економіки необхідно сприяти більш рівномірному розподілу потоків туристів та відвідувачів в часі і просторі.
4. Потрібно планувати об'єкти туристичної інфраструктури і види туристичної діяльності так, щоб забезпечувати захист природної спадщини, яку складають екосистеми та біологічна різноманітність, а також охороняти види дикої фауни і флори, яким загрожує зникнення.
5. Природний туризм і екотуризм вважаються особливо цінними формами туризму, які духовно збагачують людей, оскільки покликані проявляти повагу до природної спадщини та місцевого населення.

Національна економіка України, перебуваючи у складі колишнього СРСР, тривалий час розвивалась за принципом економічного зростання, який можна вважати "споживацьким". Результатом такого розвитку стали числен-

ні еколого-економіко-соціальні проблеми. Туристичний комплекс, перебуваючи на стадії стрімкого зростання, може розвиватись двома шляхами: деструктивним – за споживацьким принципом, та конструктивним – відповідно до засад концепції сталого розвитку – формування сталого туризму. І цей вибір необхідно робити вже сьогодні!

Література

1. Дубовіч І.А. Сучасні теоретико-методологічні та правові проблеми реалізації концепції сталого економічного розвитку / І.А. Дубовіч // Україна: Схід-Захід – проблеми сталого розвитку : матер. другого туру Всеукраїнської наук.-практ. конф. – Львів : РВВ НЛТУ України. – 2011. – Т. 1. – С. 128-130.
2. Збереження і сталий розвиток Карпат: навч. посібн. зі сталого туризму. [Електронний ресурс]. – Доступний за http://www.heifer.org.ua/heifer/files/Staly_rozvytok_Karpat.pdf.
3. Підліснюк В. Сталий розвиток суспільства: роль освіти: пугівник / В. Підліснюк, І. Рудик, В. Кириленко, І. Вишенська, О. Маслюківська. – К. : Вид-во СПД "Ковальчук", 2005. – 88 с.
4. Бочана І.О. Управління конкурентоспроможністю в туризмі: макро- та мікрорівень : монографія / за ред. І.О. Бочана, С.В. Васильчак, О.С. Гринькевич, А.В. Івануса, О.М. Вітер. – Львів : ЛІЕТ, ТзОВ "Ліга-Прес", 2012. – 208 с.

Івануса А.В. Особенности реализации концепции устойчивого развития в туризме

Представлены исторические этапы формирования концепции устойчивого развития и анализ ее существенных составляющих. Проведен обзор особенностей реализации концепции устойчивого развития в туристической деятельности с учетом системы международных нормативных актов.

Ключевые слова: устойчивое развитие, туризм, Глобальный этический кодекс туризма.

Ivanusa A.V. Features of realization of conception of sustainable development are in tourism

In this article, present the historical stages of construction of conception of sustainable development and analysis of its basic components. The review of features of realization of conception of sustainable development is also conducted in tourist activity taking into account the system of the international normative acts.

Keywords: sustainable development, tourism, Global ethics code of tourism.

УДК 339.138:504.03

Аспір. В.Т. Польовська¹ – НЛТУ України, м. Львів

ФОРМУВАННЯ ПОЗИТИВНОГО ІМІДЖУ ЛІСОВИХ І ДЕРЕВООБРОБНИХ ПІДПРИЄМСТВ ЗА ДОПОМОГОЮ ЕКОЛОГІЧНОГО МАРКЕТИНГУ

Визначено передумови застосування екологічного маркетингу в управлінні лісовими та деревообробними підприємствами. На основі розробленої моделі екологічного маркетингу в лісовій галузі досліджено його поле діяльності та розроблено рекомендації для формування позитивного іміджу лісових і деревообробних підприємств України.

Ключові слова: екологічний маркетинг, лісовий сектор, лісові та деревообробні підприємства, екологізація, соціальна відповідальність.

¹ Наук. керівник: проф. Ю.Ю. Туниця, д-р екон. наук, академік НАН України